



Sygn. akt III KK 63/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Cesarz (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka

SSN Dorota Rysińska (sprawozdawca)

Protokolant Anna Korzeniecka-Plewka

w sprawie **R. K.**,

wobec którego umorzono postępowanie o czyn z art. 157 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, odbytym w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 16 marca 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 17 grudnia 2014 r., utrzymującego w

mocy wyrok Sądu Rejonowego w M. z dnia 2 września 2014 r.

**Uchyła wyrok w zaskarżonej części, utrzymującej w mocy
orzeczenie z pkt. II wyroku Sądu Rejonowego o skierowaniu R.
K., na podstawie art. 93 k.k., na psychiatryczne leczenie
ambulatoryjne.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 września 2014 r. Sąd Rejonowy w M., na podstawie art. 31 § 1 k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., wobec niepoczytalności R. K. umorzył postępowanie karne w stosunku do niego, jako oskarżonego o to, że: „*W dniu 2 sierpnia 2011 r. w miejscowości R. spowodował naruszenie czynności narządów*

ciała E. O. bijąc ją otwartą dłonią w twarz oraz dwa razy w bark, w wyniku czego doznała obrażeń ciała w postaci stłuczenia głowy, barku lewego - co spowodowało u niej rozstrój zdrowia na okres poniżej 7 dni", tj. o czyn z art. 157 § 2 k.k.

W punkcie II wyroku, na podstawie art. 93 k.k., tytułem środka zabezpieczającego, Sąd I instancji skierował R. K. na psychiatryczne leczenie ambulatoryjne.

Wobec oskarżonego orzeczono również, na podstawie art. 99 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k., tytułem środka zabezpieczającego, zakaz kontaktowania się z oskarżycielką prywatną E. O. i zakaz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 5 metrów.

Od powyższego orzeczenia apelację wniósł obrońca oskarżonego, zarzucając Sądowi I instancji naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 7 k.p.k., art. 4 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. oraz art. 170 § 1 pkt. 3 k.p.k. w zw. z art. 193 k.p.k.

Sąd Okręgowy w S., wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r., utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając wniesioną apelację za oczywiście bezzasadną.

To prawomocne orzeczenie zostało zaskarżone przez Rzecznika Praw Obywatelskich kasacją wniesioną w trybie art. 521 k.p.k. Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania) w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu dokonania wszechstronnej, poza granicami środka odwoławczego, kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do rażąco niesprawiedliwego utrzymania w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, który został wydany z naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 93 k.k. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania) i w konsekwencji do niezasadnego orzeczenia na podstawie tego przepisu, wobec R. K., środka zabezpieczającego w postaci skierowania na psychiatryczne leczenie ambulatoryjne.

Podnosząc powyższe zarzuty, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego, w zakresie dotyczącym rozstrzygnięcia w punkcie II, to jest orzeczenia wobec oskarżonego środka zabezpieczającego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest zasadna w stopniu pozwalającym na jej rozpoznanie w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Na wstępie przypomnieć należy, że w dacie orzekania w niniejszej sprawie przez sądy obu instancji obowiązywał w kodeksie karnym inny, niż obecnie katalog środków zabezpieczających oraz odmienny system ich orzekania. Wówczas, przepis art. 93 k.k. zawierał ogólną normę gwarancyjną limitującą przypadki orzekania najbardziej dotkliwych z punktu widzenia swobód obywatelskich środków zabezpieczających, tj. umieszczenia sprawcy w zakładzie zamkniętym lub skierowania na leczenie ambulatoryjne. Orzecznictwo było jednolite w interpretowaniu tego przepisu. Stwierdzano (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2012 r., II KK 326/12), że *„Przepis art. 93 k.k. ma charakter ogólnej normy gwarancyjnej. Odnosi się do wszystkich środków zabezpieczających związanych z umieszczeniem sprawcy w zakładzie zamkniętym lub skierowaniem na leczenie ambulatoryjne i nie może stanowić samodzielnej podstawy ich stosowania, w oderwaniu od poszczególnych sytuacji procesowych, określonych w innych przepisach rozdziału X Kodeksu karnego. W stosunku do sprawców popełniających czyny zabronione w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k. wyłączne zastosowanie ma przepis art. 94 § 1 k.k., przewidujący orzeczenie, po spełnieniu określonych w nim przesłanek, jedynie o umieszczeniu sprawcy w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym. Skierowanie na leczenie ambulatoryjne, o którym stanowi art. 93 k.k., związane jest ze szczegółowymi przesłankami przewidzianymi w art. 95a § 1 i § 1a k.k. oraz art. 97 § 1 k.k., a więc wówczas, gdy została orzeczona kara pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.”* Wobec umorzenia postępowania karnego w stosunku do R. K. z uwagi na całkowitą niepoczytalność (art. 31 § 1 k.k.) skierowanie go na leczenie ambulatoryjne stanowiło zatem rażące naruszenie prawa materialnego.

Tak oczywistej kwestii nie dostrzegł jednak ani obrońca wnoszący w sprawie apelację, ani też prokurator (skoro apelacji nie wniósł). W tej sytuacji to na Sądzie odwoławczym ciążył obowiązek wyjścia poza zarysowane zarzutami apelacji obrony ramy zaskarżenia i wyeliminowanie tak wadliwego orzeczenia z obrotu na podstawie art. 440 k.p.k. Sąd Najwyższy nie ma żadnych wątpliwości, że w

niniejszej sprawie zachodziły przesłanki wskazane w tym przepisie. Orzecznictwo wskazuje jasno, że „*Rażąca niesprawiedliwość*” musi być nie tylko „oczywistą” (a więc „widoczną na pierwszy rzut oka”, „niewątpliwą”), ale też ma wyrażać poważny „ciężar gatunkowy” uchybienia, które legło u podstaw wydania orzeczenia dotkniętego „*rażącą niesprawiedliwością*”. Dotyczy to nie każdej „niesprawiedliwości” wydanego orzeczenia, a jedynie takiej, której nie można pogodzić chociażby z zasadą rzetelnego procesu.” (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2014 r., IV KK 437/13). Uchybienie popełnione w niniejszej sprawie porównać można do orzeczenia kary spoza katalogu przewidzianego dla danego typu czynu zabronionego, co ma oczywisty wpływ na treść wyroku. Zatem modelowe postępowanie Sądu odwoławczego powinno przybrać właśnie postać uchylenia przedmiotowego orzeczenia w tym zakresie, w jakim w tak daleko idący sposób naruszało prawo materialne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., II KK 148/15).

Wobec powyższego, dzielając zarzut i argumenty wywiedzione w kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich, należało orzec, jak w wyroku.

kc